STOCKHOLM den 12 Aug.

En man, som med vidsträckt erfarenhet både vid jernvägars byggande och af trafikens behof i olika delar af fäderneslandet förenar en fullkomligt partifri ställning till frågan, har tillsändt oss nedanstående af honom författade artikel, åtföljd af en karta, med anhållan om införande i Aftonbladet före den förestående voteringen i förstärkt statsutskott. Då vi efterkomma denna önskan, ehuru den största och vigtigaste delen af artikeln först i dag kommit oss till handa, och derföre lemna andra artiklar för dagen å sido, sker detta icke i någon sangvinisk förhoppning att numera kunna rubba öfvertygelserna eller afsigterna hos dem, som i morgon komma att bära det omedelbara ansvaret för utgången af denna omröstning, den vigtigaste som någonsin egt rum i svenskt statsutskott. Icke heller tilltro vi oss i afseende på ett förslag af denna beskaffenhet, innebärande ett helt och i vissa delar alldeles nytt jernvägssystem, och minst efter blott några ögonblicks kännedom deraf, att derom våga uttala något bestämdt omdöme. Men vi offentliggöra artikeln såsom i flera afseenden utgörande ett nytt stöd för den öfvertygelse vi flera gånger uttalat om orådligheten att blott efter de bristfälliga undersökningar, som hittills egt rum, antaga *något* helt system af statsbanor, följaktligen äfven någon så beskaffad del af ett sådant, som vore egnad att inleda antagandet af just det system, som rikets ständer likväl redan förkastat. — Vi låta insändarens artikel följa:

Bidrag till jernvägsfrågans lösning.

Det vigtiga ögonblick nalkas, då förstärkta statsutskottet, måhända med en enda rösts öfvervigt, öfvertygadt eller öfvertaladt, upplyst eller fördt bakom ljuset, skall gifva form åt det svenska komunikationssystemet: gillande en, förkastande en annan jernvägsbit — allt utan sammanhang. Och resultatet af årslånga öfverläggningar bestämmes, *icke* på grund af en noggrann utredning af alla dithörande förhållanden, utan planlöst genom *slumpen*.

Huru denna industriens lifsfråga ifrån att, enligt sin natur, vara rent *statsekonomisk*, nednedsjunkit till en hätsk partifråga, är smärtsamt för den, som på afstånd följt behandlingen och dervid icke eger annat intresse, ej heller annat inflytande, än fosterlandskärlekens.

En *komité* har visserligen varit nedsatt; men den ringa tid och de få krafter, densamma disponerade för det vidtomfattande uppdraget, satte den icke i tillfälle att åstadkomma nöjaktig utredning; dess arbete kunde icke heller vinna den allmänna meningen redan af det skäl, att det icke blef kändt, innan man redan på samma gång erfor, att det blifvit förkastadt på högsta ort, hvarest deremot chefens för jernvägsarbetena betänkande, genom dess stora ord och djerfva omskapningar, öfverröstade allt annat och dertill bedårade hvar och en, som utan kännedom om trafikens behof blott kastade »en blick på kartan». Men i sin ordning föll äfven detta jernvägssystem inför den allmänna opinionens dom, och ehuru det blef särdeles väl omhuldadt af statsutskottets majoritet, sönderplockades dock, bit för bit, dess »dyrbara maskor», då frågan kom till riksstånden.

Dock, till följd af behandlingssättet, är det icke omöjligt, att statsmedel till ett och annat fragment af de storartade utkasten, vid den slutliga omröstningen, kunna blifva anslagna och händerna derigenom bundna för framtiden. Derföre må de varnande rösterna icke tystna.

De stridande hafva ordnat sig på tvenne sidor, den ena *för*, den andra *emot* det Ericsonska systemet; de förre yrka på blind auktoritetstro, skyndsamt beslut och rask handling; de senare åtnöja sig att fordra lugn besinning och grundlig undersökning, vissa om att just derigenom vinna det för landet gagneligaste. De förre förråda, genom anförandet af vissa provinsers *anspråk* och vissa liniers utläggning för att icke dela ojemt, att de äro färdiga att för enskilta intressen uppoffra det allmännas. De senare deremot försmå till och med de jernvägslockbitar, som motsidan utlagt förbi deras egna dörrar, på det att sans och urskilning först och främst må göra sig gällande.

Under sådana förhållanden, och då en stor del af de ifrigt förespråkade jernvägarne aldrig blifvit undersökt, än mindre några alternativer uppstälda, och för öfrigt all statsekonomisk utredning af frågan saknas, — hvad är enklare, hvad är klokare, billigare, rättvisare och mera tillfredsställande, än att rikets ständer för närvarande inkränka sig till att för instundande statsregleringsperiod anslå 10 à 15 millioner för fortsättande och begynnande af sådana jernvägar, om hvilkas riktning tankarne *icke* äro delade, och dertill begära nedsättande af en ny *jernvägskomité*, bestående af 10 à 12 insigtsfulla opartiska män, till hvars förfogande ställas rikliga medel, jemte en särskilt ingeniörkår, och till hvars bedömande alla hittills uppgjorda, värderika förslag till fraktleder hänskjutas, då äfven de af enskilta personer förskjutna undersökningskostnaderna kunde efter pröfning ersättas. Denna komité skulle, så fort sig göra lät, utarbeta ett fullständigt system för ordnandet af hela rikets kommunikationsväsende, till lands och vatten, stödt på de statsekonomiska, kommersiella, industriella, strategiska, topografiska och tekniska uppgifter, som stå tillbuds. På en sådan åtgärd skulle blott de förlora, som, i strid med det allmännas, velat förfäkta enskilta intressen. De åter, som förmena ämnet vara uttömdt, skulle finna, att ett omsorgsfullt samlande af alla de spridda upplysningarne och deras passionsfria pröfvande blefve något helt annat än den hittills förda ensidiga och maktlösa diskussionen.

För att rätt bedöma frågan: *hvar* skola stambanorna anläggas, och *hvilka* jernvägar böra af staten bekostas? måste man gå tillbaka till den ursprungliga afsigten med statens åtagande af jernvägsanläggningarne och de egendomliga lokalförhållanden, som härvid förete sig. Då finna vi en gles befolkning, stora afstånd, jemförelsevis få produkter, ingen utländsk transitofart, stora inomlands-segelleder, bördiga dalsträckningar omkring dem, skilda från hvarandra utaf skog- eller malmrika bergstrakter. Hvad var naturligare än att, sedan såväl möjligheten af jernvägars införande, som oförmågan för enskilta bolag att desamma i någon större utsträckning utföra, voro insedda, nationen begärde anläggandet på statens omedelbara bekostnad af *några få* stamlinier, hvilka borde beröra så många som möjligt af de mest industriidkande och folkrika bygderna och framgå der, hvarest landet var öppet och tillgängligt för handel och näring, samt beröra hufvudpunkterna för den redan befintliga trafiken, särdeles hamnarne — på det att sedermera den enskilta företagsamheten i hvarje ort skulle, med ringa kostnad, kunna framleda sina bibanor till hufvudbanan och *så* bildas ett stort nät af jernvägar i ett fattigt land, naturligt och ändamålsenligt i samma mån hufvudbanornas läge är lämpadt för bibanornas uppfångande, och fullständigt i samma mån bibanorna, hvilka icke af staten böra annorlunda understödjas än förmedelst lån, hafva lemnats fria i valet af bygnadssätt; i hvilket afseende t. ex. en föreskrift om spårvidden, såsom öfverste Ericson förordar (Betänkandet, sid. 39), vore särdeles hinderlig och ledande till onödiga och oerhörda kostnader.

En hufvudsak för ernåendet af ett naturligt jernvägsväsende och hvarje bana, såväl stor som liten, anlagd på rätta stället, är stadgandet af den grundsatsen, att trafiken skall betala icke allenast underhålls- och drifkostnaderna, utan äfven ränta och amortering på anläggningskapitalet. All konstlad nedsättning af fraktpriserna, vare sig genom direkt förlust på statens banor eller statsanslag till de enskiltas, eller genom särskilt beskattning uti de trakter banorna genomlöpa (enligt hr Rydins förslag vid ständernas allmänna sammankomst), frambringar onaturlig industri och utöfvar orättvisa emot hvarje annan kommunikationsanstalt och emot alla dem, som skatta till jernvägarne, utan att hafva direkt gagn deraf

Segellederuas täflan med jernvägarne hafva både komitén och öfverste Ericson till den grad fruktat, att de framhållit, som den allravigtigaste grundregel, att aflägsna jernvägarne från vatten. Denna täflan eger likväl icke rum mer än halfva året, och då endast hvad trafiken på långa håll beträffar, samt gäller blott resande och sådana varor, hvilkas värde i förhållande till tyngden är nog högt att kunna bära jernvägstransportkostnaden, som vanligen är flera gånger större än frakten till sjös. Det är då icke fraktpriset, utan möjligheten att när som helst komma hastigt fram, som utgör täflingsämnet. Och dessutom är trafiken på längre sträckor vanligen af den beskaffenhet, att den lika lätt uppsöker jernvägen som segelleden, antingen de gå utmed hvarandra eller äro några mil åtskilda. Deremot bör man så mycket som möjligt, vid stambanornas anläggning, undvika högländta skogstrakter, dels emedan både anläggnings- och drifkostnaderna der blifva dyrare, dels emedan snöfall och käle der äro starkare och ihärdigare, och slutligen emedan landtmannaprodukter och köpmansgods, för att uppnå en sådan bana, måste släpas uppför backarne.

Endast genom sådana hufvudgrunders trogna tillämpning kan ett förnuftigt jernvägssystem utvecklas och till sina tvenne olika beståndsdelar, stam- och bibanor, skarpt särskiljas. Huru deremot förbiseendet deraf och uraktlåtenheten af andra enklare sanningar leda till oegentligheter och uppoffringar, skall tydligare inses vid anförandet af några detaljanmärkningar.

Det har blifvit sagdt, att öfverste Ericsons jernvägsnät, från matematisk synpunkt, skulle ega företräde framför f. d. jernvägskomiténs (se professor Agardhs anförande på allmänna sammanträdet). Huru härmed sig förhåller, skall en enkel sammanställning visa.

För att få jemförelsen tillförlitlig, måste från komiténs $162\frac{2}{3}$ mil afdragas de 7 milen, snart färdig, enskilt bana emellan Örebro och Köping, hvilken äfven af öfverste Ericson är tagen i anspråk, ehuru icke uti hans miltal inräknad; och dessutom måste till öfverste Ericsons $153\frac{3}{4}$ mil läggas de 3 milen från Sala till Westerås, hvilka under alla omständigheter böra anläggas (se Bet. sid. 21), så att komitén rätteligen får $155\frac{2}{3}$ mil emot öfverste Ericsons $156\frac{1}{4}$. Ej heller kunna Sigtuna, Sala och Malmköping vara vigtigare att beröra än Stäket, Enköping och Qvicksund.

Då bland statens banor blifvit upptagna de föreslagna jernvägarne emellan Örebro och Askersund, Sala och Gefle-Dalabanan, Örebro och Katrineholm, Katrineholm och Wendle, Falköping och Götaström, Axamo och Jönköping samt Jönköping och Tenhult, hvilka kunnat öfverlemnas åt den enskilta omtankan att besörja, och då det klandrats (E:s Bet. sid 9) att komitén icke föreslagit någon del af stambanan att intränga uti en landvidd om 13 mils längd och 10 mils bredd emellan Mälarebanan och Gefle-Dalajernvägen, samt då med än större skäl kan anmärkas njuggheten emot den 25 mil långa och 10 till 13 mil breda landsträckan från Östgötakanalen till Blekingekusten; så är sannolikt, att ett sådant system för statens jernvägar, konseqvent fullföljdt, komme att *vida öfverskrida 200 mil.*

Från Svartå till Hjulö är på öfverste Ericsons karta uppdragen en genväg om $1\frac{1}{4}$ mils längd, hvilken, då förbindelse emellan nordvestra och vestra banorna i alla fall skulle ega rum öfver Svartå till Porla, icke har ingått i beräkningen af det hela; dylika trianglar förekomma äfven vid Sala och Jönköping. Månne icke fasthelre, vid tvenne eller trenne banors sammanstötande, föreningen bör tillvägabringas uti en enda bangård, hvarigenom besparing och enkelhet måste uppkomma både vid anläggning och skötsel; hvilken besparing, så framt minsta trafiken får göra största omvägen, måste uppväga den ökade transportkostnaden.

I afseende på Sala-Frövi-banan, så böra »de i saken intresserade», i enlighet med uppmaningen i den kungliga propositionen, inkomma med den upplysningen, att då ortens betydliga trafik går utefter de särskilta dalsträckningarne, så gagnar föga en jernväg, som på tvären afskär dessa fraktleder omkring 3 mil från den för dem alla gemensamma och deras spanmålsbehof producerande skeppningsorten.

Det mest anmärkningsvärda är dock utan tvifvel förbiseendet af den källa till välstånd och sjelfständighet hela riket skulle ega uti en *kanal emellan Hjelmaren och Wettern* (jemför general Lefréns anförande den 9 Juni); ty den 5 mil långa jernvägen, ehuru den torde kunna byggas och utrustas för hälften så mycket, kan omöjligen uppfylla kanalens stora ändamål, då man besinnar, att det gäller slutlänken i en 75 mil lång inomlands navigation med tre särskilta utlopp i hafvet. Hjelmarens sänkning kan icke utgöra något hinder, emedan en tillräckligt djup ränna genom sjön naturligtvis måste samtidigt uppmuddras. Slussvattenbristen, som är föreburen, torde vid nya beräkningar befinnas kunna undvikas. Bland annat, månne man här tänkt på, att från Tisarn komma genom Sottern till Hjelmaren i trakten af länsgränsen?

Det är tillbörligt att, då man förkastar, hafva något annat i beredskap. Insändaren vill äfven framställa ett förslag till jernvägssystem; dock utan annat anspråk än att hafva antydt, huru man på kortare väg kan träffa flera vigtiga platser, och uti de folkrika orterna hellre bör lyssna till trafikens redan uttalade behof, än att föreskrifva densamma nya riktningar.

1) *Vestra stambanan*, utgående från någon punkt vid saltsjön, på Norr, i *Stockholm*, följer komiténs förslag öfver Stäket till trakten af *Ekolsund*, der den viker utaf, gående tätt förbi *Enköping* till *Westerås*, och nära förbi *Köping* till *Arboga*, hvarifrån genaste vägen tages emellan Hjelmaren och Käglan till *Skebäck* och *Örebro*. Denna $1\frac{1}{2}$ mil kortare väg från Arboga till Örebro kan dock ställas på framtiden, och äfven transitotrafiken, att börja med, ledas den för bergslagerna så nyttiga redan färdiga Arboga-Frövi-Ervalla-Örebro-jernvägen. Från Örebro skulle stambanan ledas öfver Nerikeslätten i rakaste riktning förbi Täby kyrka till *Ågrena* vid södra ändan af sjön Toften och sedan, öster om Hjulö, rakt på *Hofva*, hvarifrån den redan bearbetade vägen tages till *Göteborg*. Summa $44\frac{1}{2}$ mil.

2) *Södra stambanan* har sin ändpunkt på Söder i *Stockholm*, följer den bekanta sträckningen öfver *Södertelje* till Wisbohammar, hvarifrån den öfver Bogsta går på *Nyköping* och, följande Tunaådalen, träffar den föreslagna »östra banan» framemot *Norrköping*, hvilken följes förbi *Linköping* och *Malma* excercisplats till trakten af sjön Ralången, hvarifrån en sydlig riktning tages till *Wexiö* och *Karlshamn*, men sedan mer vestligt öfver *Kristianstad* till Ringsjöns norra strand, der den sammanfaller med den bearbetade riktningen genom *Lund* till *Malmö*. En sammanlagd längd af ungefär $58\frac{1}{2}$ mil.

3) *Nordvestra stambanan*. Från *norska gränsen*, vid Magnor, följes komiténs bana öfver *Arvika* och *Karlstad* till *Kristineham*, hvarifrån (då man icke är bunden af Svartå och sluss vid Degerforss kan inbespara stora summor på jernvägen) en rakare sträckning tages söder om Björneborg, öfver Lethelfven emellan Lidetorp och Åtorp, utefter sjön Toftens vestra strand, genom *Ågrena* på vestra stambanan och förbi Laxå till *Askersund*, samt vidare öfver Godegård och *Husbyfjöl* förenas med södra stambanan vid *Malma* hed vester om Linköping. Utgörande hela längden omkring 27 mil.

4) *Nordöstra stambanan*. Utgår från den vestra i trakten af *Ekolsund*, öfver Giresta till *Upsala* och vidare genom *Dannemora*-trakten och öfver Dalelfven vid Mehede fram till *Gefle*, cirka $13\frac{1}{2}$ mil; hvarifrån den, i mån af behof, kan utsträckas efter Bottniska viken.

5) *Norra banan*. Utgående från vestra stambanan i *Westerås*, genomlöper den, antingen Svartådalen förbi Svanå eller mera ostligt förbi *Sala*, för att öfver *Avesta*, *Hedemora* och *Säther*, kommen öfver Dalelfven vid *Båstad*, utgrenas åt *Falun* och insjön i Ål. Summa 17 mil.

6) *Midtelbanan* börjar vid *Lidköping*, går förbi *Skara*, sammanträffar med vestra stambanan i *Falköping*, fortsätter till *Jönköping* (måhända en bättre lokal än den föreslagna, då man nu är oberoende af Axamo), korsar derefter *södra stambanan*, någonstädes i trakten af Broarps och Esperyds gästgifvaregårdar, samt går vidare genom *Eksjö* och *Wimmerby* till *Westervik*. Ungefär $26\frac{1}{2}$ mil.

7) *Sydöstra banan*, från den södra i *Karlshamn* genom *Ronneby* till *Karlskrona*, cirka 5 mil.

Alla dessa banors sammanlagda längd utgör visserligen $191\frac{3}{4}$ mil; men deraf skulle icke flera än den vestra, södra, nordvestra och nordöstra eller tillsammans omkring $143\frac{1}{4}$ mil utgöra statsbanor och alla de öfriga upplåtas, i större eller mindre sträckor, åt den enskilta spekulationen; och af dessa $143\frac{1}{4}$ mil kunna banstyckena Örebro-Arboga $3\frac{3}{4}$ mil, Askersund-Malma $6\frac{1}{2}$ och Upsala-Gefle 10 mil, uppskjutas, så att egentligen blott 123 mil (inberäknadt hvad redan är bygdt) skulle utgöra statens närvarande företag. Likväl, för att möjliggöra en jemförelse med öfverste Ericsons $156\frac{1}{4}$ mil, så låtom oss till nysnämde 123 mil lägga banan emellan Askersund och Malma $6\frac{1}{2}$ mil, från Falköping genom Jönköping till närmaste punkt på södra banan 10 mil, samt hela norra banan 17 mil, så att en totallängd af 156 mil uppkomme. Det Ericsonska systemet berörer då, *utöfver de gemensamma vigtiga punkterna*, Sigtuna, Malmköping, Wingåker och Wernamo; men insändarens deremot: Siljan, Båstad, Säther, Hedemora, Avesta, Stäket, Enköping, Husby-fjöl, Wexiö, Karlshamn och Kristianstad samt dessutom några nya blifvande bibanor och stambanor åt Kalmar, Karlskrona och Dannemora.

På ett sådant system torde icke heller något provinsintresse komma att lida. Skåne skulle få lika nära väg till Stockholm och hela öfra Sverge utom Wermlandstrakten; Östergötland skulle få en ganska direkt och nära beröring med Wermland och Stockholm; Westmanland och Dalarne skulle erhålla sin länge efterlängtade föreningsbana; Småland, Nerike och Upland skulle blifva mera centralt genomskurna; Norrland få en genare väg till hufvudstaden; svenska flottans hufvudstation lättare blifva undsatt i farans stund; och slutligen sjelfva Södermanland — hvars norra och östra kant eger fullt ut lika många ångbåtslägenheter, som motsvarande upländska och westmanländska kusten, hvars vestra ända så nära gränsar till Hjelmaren och blifvande Svea kanal, och hvars inre kan för en ringa summa och någon kommunalanda blifva alltigenom segelbart — skulle visserligen gå miste om den stora korsvägen vid Katrineholm; men deremot vid residensstaden och sydöstra gränsen efter hela sin längd blifva genomskuret af den stora stråkvägen söderifrån. Böra icke då sörmlänningarne försaka vestra banan likaväl som vestmanlänningarne gerna undvara den af öfverste Ericson, såsom enda nödvändiga, dem erbjudna Sala-Frövi-banan (se bet. sid. 10 och 19) och Upsala stad utan motvilja åka ½ timmas längre väg till Stockholm, då den i ersättning finge en jernväg, som förflyttade hela norra delen af länet till stadens tullar.

Lyckas man, en gång, att få uppgjordt ett rätt nöjaktigt system för statens jernvägar, tillika med anvisningar för alla dess utgreningar, så hoppas insändaren att, »*godkännandet, antagandet* och *fastställandet*» deraf skall blifva icke allenast möjligt, utan äfven nyttigt. Hade ett sådant funnits, då spaden först sattes i jorden för våra jernvägar, så ginge måhända vestra banan nu öfver Borås i stället för Alingsås, så hade måhända de långvariga heta tvisterna om vester eller öster om Billingen, norr eller söder om Mälaren undvikits, och Gefle-Falubanan, för hvars tillkomst så stora ansträngningar gjorts, möjligen icke kommit i fråga. Ty Dalarne behöfver icke allenast utväg till hafvet, utan ock tillgång till en rik kornbod. —m—m.

— Posttidningen meddelar följande i går vid Särö utgifna *Bulletin:*

Den förbättring i H. M. Konungens helsotillstånd, som under första veckan af dess härvaro inträdde, har icke under de begge derpå följande i samma mån fortgått. Hans Maj:t fortfar emellertid att största delen af dagen vistas i fria luften, samt att begagna baden, af hvilka Hans Maj:t befinner sig väl.

Särö den 11 Augusti 1857.

M. Huss. A. Conradi. P. O. Liljewalch.

— Utur ett bref från Särö af den 8 dennes har blifvit Posttidningen meddeladt, att då professor Huss och lifmedikus Liljewalch önskat att med professorn vid universitetet i Kristiania Conradi få rådgöra angående H. M. konungens helsa, har professor Conradi, med konungens tillstånd, blifvit anmodad att infinna sig vid Särö, der han väntades inträffa sistlidne söndags förmiddag.

Såsom af ofvanstående bulletin synes, har professor Conradi nu äfven till Särö anländt.

— Från statsutskottets utgiftsafdelning har i går inkommit till utskottets plenum afdelningens förslag till utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens 6:te hufvudtitel, innefattande anslagen för civildepartementet. De anslagsfrågor, som röra 7:de hufvudtiteln (finansdepartementet), lära redan af samma afdelning blifvit behandlade och betänkandet derom vara under uppsättning. Om fredag eller i början af nästa vecka, sedan voteringarne i förstärkta statsutskottet angående jernvägsanläggningarne förmodligen äro afslutade, torde utgiftsafdelningen företaga till pröfning de till dess handläggning hänskjutna ärenden, som tillhöra 8:de hufvudtiteln (ecklesiastikdepartementet). Antalet motioner, som äro hänförliga under denna hufvudtitel, lärer uppgå till nära 200.

— Rikets ständers justitieombudsman hr Lagerstråle har i dag anländt till hufvudstaden.

— Landtmarskalken grefve Hamilton har på några dagar lemnat hufvudstaden.

— Professor Nielsen uppträdde i går för andra gången på Mindre teatern i »Bertrand och Raton», och skördade nu liksom första gången det lifligaste bifall för sitt mästerliga spel. Huset var utsåldt.

— Professor Enslen, som nu i Göteborg förevisar sina rundmålningar, har nyligen gjort ett utkast till en panorama öfver denna stad. Panoraman upptager Gustaf Adolfs torg med kringliggande bygnader, norra och östra hamngatorna samt de pittoreska bergsträckningarne kring Göta elf.

— I *Örebro Tidning* skrifves den 8 dennes: Jernvägen till Arboga är nu så nära färdig, att direktionen redan aflåtit skrifvelse till styrelsen för väg- och vattenbygnader samt begärt att styrelsen måtte ju förr desto hellre gå i författning om banans besigtning och afsyning, så att det är sannolikt att denna bana redan inom en eller par veckor skall kunna öppnas för trafiken.

— I anledning af kejserliga franska regeringens framstälda önskan, att erhålla 6 modeller af hvarje utaf de för närvarande inom svenska armén använda eldvapen med tillbehör, har Kongl. Maj:t, under den 24 sistl. Juli, förordnat, att till nämde regering skola utan ersättning öfverlåtas: från arméns förråd 6 stycken slätborrade och 6 st. uppreffflade infanterigevär af 1845 års modell, samt 6 st. refflade kavalleripistoler, med anslag, af 1850 års modell, och från flottans förråd 6 st. kammarladdningsgevär, tillverkade vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori, samt 6 st. miniégevär af Husqvarna gevärsfaktoris tillverkning; allt med tillhörande kulformar, äfvensom derjemte 300 st. skarpa patroner till hvarje af nämde 5 slags gevär.

— Generallöjtnanten och chefen för telegrafverket m. m. C. F. Akrell och hans husfru M. F. L. Gyllenhammar firade i går sitt guldbröllop med en middag å Hasselbacken, till hvilken omkring 80 deras slägtingar och vänner voro inbjudna.

Lyckönskningar från D. M. konungen och drottningen samt prins August lära samma dag från Särö ingått till festens vördnadsvärda föremål.

— *Skaraborgs läns hushållningssällskaps* årssammanträde egde rum i Lidköping den 3 dennes. Utom några mindre vigtiga frågor förekommo till afgörande hvilande förslag till ändringar i sällskapets stadgar: att ordförandene i kretsafdelningarne skulle vara sjelfskrifna ledamöter i beredningsutskottet; att årssammanträdet måtte förflyttas från Lidköping, och att ordföranden skulle tilläggas rätt att föreslå en afgången sekreterares efterträdare. Efter det hr possessionaten och riddaren E. Nonnen lemnat en sakrik och öfvertygande framställning om vigten att ej äfventyra sällskapets, i dess stadgar befästade rätt till en omfattande och fri verksamhet, blefvo alla förslagen, efter framstäld proposition, förkastade. Sedan decharge i vanlig ordning blifvit vederbörande meddelad, anställdes val, dervid grefve A. Hamilton återvaldes till sällskapets ordförande och öfverstlöjtnanten och riddaren J. C. Kuylenstjerna utsågs till vice ordförande. Sekreteraren och skattmästaren bibehöllos. Uti beredningsutskottets sammansättning förekom någon förändring. Till revisorer af trädgårdsföreningens i Skara räkenskaper utsågos kapten W. Nernst och magister J. Mathesius. Mötet var ganska talrikt besökt. (Lidk. T.)

— Den 5 dennes hölls i Skara den sammankomst, till hvilken länets höfding utfärdat kallelse, för att rådpläga om behofvet och ändamålsenligheten af *en privatbank för länet*. Sammanträdet var talrikt bevistadt af personer från alla länets delar. Sedan ordföranden herr statsrådet Sandströmer förklarat sig vara förvissad om, att, för fortgången i utveckling och förkofran, länet vore i behof af förökadt rörelsekapital, för att än vidare tillgodogöra de fördelar, som, enligt allas tacksamma erkännande, tillskyndats orten genom Örebro enskilta banks långvariga verksamhet derinom medelst afdelningskontoret i Mariestad jemte kommissionärsexpeditionen i Lidköping, samt genom den senare i verksamhet trädda Filialbanken, besvarade de närvarande med enhälligt »ja» den till dem stälda frågan om lämpligheten af åtgärders vidtagande för att åstadkomma en privatbank för länet. Vidare antogs 1 million rdr. rmt såsom minimum och 2 millioner såsom maximum för grundfond. Hvarje aktie bestämdes till 100 rdr silfver specie eller 400 rdr rmt. Hufvudkontoret skulle förläggas till Mariestad samt afdelningskontor i Lidköping och Sköfde. Listor för aktieteckning skulle utfärdas, och ansågs att teckningen kunde före nästa Oktober månads ingång vara fullbordad. Till komiterade för teckningslistors utfärdande, uppsättandet af förslag till reglemente m. m. utsågos hr statsrådet och kommendören Sandströmer såsom ordförande med öfverstelöjtnanten och riddaren Kuylenstjerna, grefve Ad. Hamilton, kammarherren Sköldebrand och possessionaten Grönvall såsom ledamöter. (Mar. W.)

— Af *Svensk författningssamling* har i dag utkommit n:o 29, innehållande kommerskollegii kungörelse i anledning af en i Wasa utbruten kreatursjukdom.

— *Uppgift* till svenska läkaresällskapets protokoll, tisdagen den 11 Aug. 1857, rörande sjukligheten i hufvudstaden under sistförflutna två veckor:

Sjukligheten obetydlig. Allmännast hafva förekommit: diarré, kikhosta och koppor; mindre allmänt: frossor, katarrer, lunginflammationer och reumatismer; spridda fall af gastriska, nervösa och skarlakansfebrar, vattkoppor, nässelfeber och koleriner. — På serafimerlasarettet: sjukantalet för dagen 223, hvaraf 125 på afdelningen för invärtes sjuka; inkomne under veckorna: lunginflammationer, nervösa febrar och diarréer. — På garnisonssjukhuset: sjukantalet för dagen 181, hvaraf 51 på afdelningen för invärtes sjuka; inkomne under veckorna: lunginflammationer, koleriner och ett fall af kolera. — På provisoriska sjukhuset: sjukantalet vid sista veckans slut 109, hvaraf 32 invärtes sjuka; 41 qvarliggande i koppor, hvaraf 23 nya fall. — Barnhuset: sjukligheten ökad; sjukdomsformerna: diarréer och katarrer. — På barnsjukhuset: sjukantalet för dagen 35; inkomne under veckorna: kroniska sjukdomar. — På barnbördshuset: friskt. — På Pro patria: friskt. — På diakonissjukhuset: sjukantalet 15; inkomne: reumatismer och lunginflammationer. — På Stockholms stads och läns kurhus: sjukantalet för dagen 109, hvaraf 97 från staden och 12 från länet. — Bland de fattige: diarréer, koppor, kikhosta, lunginflammationer, katarrer, koleriner, rödsot, frossor, gastriska och skarlakansfebrar. — I fängelserna: frossor, reumatismer, delirium och diarréer.

TEATER.

På Humlegårdsteatern gafs i lördags afton första gången *Andra Tider andra Seder*, dramatisk-musikalisk framställning i fem taflor af X^2, hvilket stycke af nämde teaters föreståndare detta år blifvit, såsom det numera heter, prisbelönt.

Handlingen är i sig sjelf tämligen knapphändig, men då författaren kallat sin pjes en framställning i taflor, har han liksom afsagt sig anspråket på att hafva lemnat ett mera genomfördt dramatiskt arbete, hvarföre ej heller stycket torde böra från sådan synpunkt betraktas. Vi se i den första akten, huru den gamle fattige kapten v. Gyllenmalm, stolt öfver sitt namn och sitt ordenstecken, blir på ett mindre belefvadt sätt fordrad för husbyran af sin värd, den rike skomakaren Bäck. Den gamle kaptenen blir emellertid räddad ur sin förlägenhet genom sin efter flere års frånvaro nyss hemkomne son, som genom sin skicklighet i mekaniska arbeten samlat en liten förmögenhet och nu genom sin syster låter betala värden. Den stolte gubben v. Gyllenmalm blir nu i en hast så omvänd, att han till och med vill bifalla sin sons förlofning med Bäcks dotter Maria, som den unge Gyllenmalm haft kär redan före sin utfärd från hemmet. För öfrigt förekommma i denna akt en nog stor mängd af från handlingen temligen fristående allmänna moralfraser. Andra akten, som utan tvifvel är den mest muntrande, upptages och ligen af en målande framställning af kometförskräckelsens löjliga verkningar och gubben Bäcks prisande af förra tider och ondgörelse på den närvarande, hvarifrån han icke är lika lätt botad som Gyllenmalm för sin stolthet. I tredje akten finna vi oss helt oförmodadt i Hättebrödernas domsal, der äfven skomakar Bäck är tillstädes och får lyssna på de summariska förhör, som föregingo de af de tyska knektarne på Stockholms borgare förröfvade ohyggliga s. k. käpplingemorden. I fjerde akten, som åter hoppat några sekler framåt, d. v. s. från Albrekts till Carl XI:s tid, ser man jemte ett olyckligt älskande par jemväl skenet från de brinnande bål, der de för trolldom anklagade brändes, och man hör till och med de olyckliga offrens jemmerrop, hvilket vid blifvande representationer väl vore skäl att utesluta. Äfven här är Bäck med och deltager i dialogen. I femte akten får man af Bäcks son Alfred höra, att, om natten då gubben Bäck, något beskänkt, satt halfslumrande vid sitt urdruckna glas, ynglingen företagit sig att, såsom vi tyckte orden följo, »måla fantasiaflor» för sin far, som också naturligtvis derigenom grundligt kurerades för sina griller om förr och nu. Lyckligt och väl går äfven allt i öfrigt.

Någon djupare blick in i tidernas olika anda eller några mera vidsträckta vyer äro väl icke här att finna, men den gladare delen af stycket tycktes rätt mycket roa publiken, som vid slutet önskade få veta författarens namn, då hr Andersson framträdde och försäkrade, att denne, alla forskningar oaktadt, var honom fullkomligt obekant, men att hr Andersson emottagit författarens bref med kongl. kammarrättens sigill och äfven från Drottningholm, undertecknade med ett X^2.

Musiken till stycket var förtjenstfullt dels komponerad dels arrangerad af denna teaters orkesteranförare hr Stolpe. Oaktadt Bäcks rol lätt kan ge anledning till öfverdrifter, gaf hr Berglund den utan all sådan med sanning och måtta. Ganska lyckade voro i öfrigt fruarna Furstenborg och Andersson samt hrr Svedberg och Ljungdahl.

Pjesen har sedermera redan med framgång gifvits flera dagar å rad och uppföres i dag allaredan för femte gången.

Atlantiska telegrafen.

Rörande förberedelserna till nedläggandet af den *Atlantiska telegrafen* skrifver en korrespondent till *Daily News* från Queenstown, Corks hamn, den 30 Juli:

Hela eskadern, bestående af fem ståtliga krigsskepp, ligger nu för ankar i denna hamn. De utgöras af »Niagara», kapten Hudson, »Susquehanna», kapten Josuah Sands, »Agamemnon», kommander Noddall, »Cyclops», kapten Dayman, och »Leopard», kapten Wainwright. »Agamemnon» anlände först i dag på morgonen, sedan det under resan från Greenwich varit sysselsatt med att praktiskt pröfva formen och dugligheten af det maskineri som kommer att användas för kabelns nedläggande. Sedan Mr Charles Tilston Bright, Atlantiska telegrafbolagets öfveringeniör, i Greenwich embarkerat på Agamemnon, afseglade det den 27 på morgonen. Åt mr Bright är öfverlemnad hela ledningen och ansvaret för nedläggandet i oceanen af detta underbara prof på vetenskapens och industriens förenade makt. Under »Agamemnons» segling till Dunerna höllos de mekaniska apparaterna för reglerandet af kabelns nedläggande oupphörligt i rörelse medelst den lilla maskin ombord, som med dem är satt i gemenskap. De arbetade med stor lätthet och precision och så tyst, att på ett kort afstånd ifrån dem deras rörelse knappast kunde höras. Så snart »Agamemnon» passerat sträckningen af underhafstråden mellan Dovre och Calais, började försöken. En trettontums kanonkula fästades vid ena ändan af en reservkabel för att hastigt och med spänning kunna sänka den till botten, hvarefter den kastades i sjön och maskineriet sattes i gång. Nedläggandet började derpå med en hastighet af omvexlande två, tre och fyra knop i timman. Fartyget blef derefter stoppadt, och kabeln upphalades från hafsbottnen med stor lätthet, genom att sätta den lilla maskinen i förbindelse med en för detta ändamål särskilt anbragt apparat. När yttersta ändan af kabeln uppkom till ytan, befans det att kulan blifvit bortsliten från den ring, i hvilken den blifvit fästad. Kabelns omklädnad af tjära hade, då den släpades genom sanden på hafsbottnen, blifvit helt och hållet bortskrapad. Dagen derpå utlades en annan kabel, fästad vid ett ankare, och inhalades med fullkomlig framgång. Hastigheten vid nedläggningen var i detta fall ökad till 5 knop i timman. Eftermiddagen samma dag utlades åter en annan, fästad vid en timmerstock, och upphalades med samma framgång. Försöket förnyades ännu en gång, ungefär halfvägs mellan Landsend och irländska kusten, och denna gång med en hastighet af $6\frac{1}{2}$ knop i timman. »Agamemnon» styrde derpå kurs på Cork och anlände dit, som sagdt, i dag på morgonen. Alla ombord äro efter dessa prof mer än någonsin öfvertygade om företagets framgång.

Några särdeles lyckade försök gjordes äfven på samma gång med en elektrisk loggningsmaskin, som mr Bright uppfunnit, för att i hvarje ögonblick kunna med säkerhet utröna den hastighet, hvarmed fartygen segla, och derigenom sätta honom i stånd att gifva motsvarande order rörande hastigheten af trådens utläggande, så att möjligheten af en onödig spänning af densamma derigenom förekommes. Loggningsmaskinen nedhänger i hafvet från fartyget medelst ett tåg, som inom sig innesluter en med guttapercha isolerad jerntråd, hvilken åter står i samband med ett batteri och en elektromagnet, som inneslutes i ett kontrolleringsinstrument på däck. Mekaniken härvid är den, att vid hvarje omsvängning af hjulet i vattnet en elektrisk ström afbrytes och genom magnetens deflektion en gradvis skeende rörelse meddelas åt ett register, som tillkännagifver det af fartyget tillryggalagda afståndet och den hastighet, hvarmed det plöjer sin väg i oceanen.

Enligt en till »Times» ingången telegrafdepesch från Dublin af den 1 Augusti voro då alla anstalter till eskaderns afresa fullbordade. Dagen förut hade de begge delarne af kabeln med den största framgång blifvit med hvarandra sammanlödda, och en depesch genomlöpte i ett ögonblick en sträcka af 2500 engelska mil. Enligt en annan underrättelse hade, sedan den ursprungliga planen för nedläggandet blifvit förändrad, »Niagara» tagit ombord äfven »Agamemnons» del af den elektriska kabeln.

SAMHÄLLETS KÄRNA.

NÅGRA BILDER-ARK

AF

ONKEL ADAM.(*)

Dagen efter.

Påföljande dag hade Aurora återtagit sitt experiment. I sanning, den der ammoniaksångan var ej synnerligen behaglig; men hvad var att göra? Hon tvättade på filtret den hvita fällningen, lät den torka och vägde det hela, tecknade upp vigten och gjorde afdrag för papperet. Nu blef det ändtligen summering. Af hundradedelar var förlusten tio hela, decimaltecken 40.

Aurora skakade på hufvudet.

»Det är för mycket ändå», sade hon. »Är kanske vigten ej riktig på filtret, fastän det torkat under luftpump och öfver svafvelsyra? Men analysen är emellertid gjord... Lerjord, kisel, kalk, talk, extraktivämnen, och detta... humussyra, ättiksyra och kol, säkert lemningar efter förbränning och verkligt ko pulver... Thormann må skratta, om han vill; men jag finner, att vetenskapen i sig sjelf är nog för att hela lifvet igenom sysselsätta, upplysa och trösta en spejande ande... Hvartill behöfs väl dessa vänner, dessa alla, då jag har Gud sjelf i sin skapelse framför mig, allt efter som jag forskar och tänker mig in i vetenskapen, då jag allsidigt söker svar på tusende frågor och får många obesvarade, men också några besvarade... ja, vetandet är något i sig sjelft, något bestående, något, vid hvilket man kan stödja sig bättre och säkrare än vid en menniska... Thormann sade i går: Efterverlden skulle tro att jag varit gift. Han smålog, han var lugn; nå väl, kom han ej ihåg sitt bref? Kom han ej ihåg, att jag uppskjutit frågan, men ej gifvit afslag?... Stackars Aurora! det är ändå barnsligt af dig att tänka på det der. Han är vigd med vetenskapen och sätter bestämdt högre värde på en ny art af silkesmasken, till exempel den, som ger den gula, starka tråden och äter scorzonera, än på en flicka, hon må vara vacker som en dag eller snillrik som en madame Staël... Det är ändå ett besynnerligt folk de der riktiga vetenskapsmännen. De kunna stiga ner i Nertchinks grufvor och rent af ej märka de arma offren, som der namnlösa lida af ett namnlöst elände, utan blott samla stoffer för sina samlingar och göra blåsrörsförsök i allt lugn, under det att fångarne i sina skramlande kedjor qvida utmed dem. De kunna stiga ner i en krater och se en af förarne störta ner i det glödande djupet, och helt lugna i sin plånbok skrifva upp: Min ena förare, en ung hygglig karl, qväfdes af den ur kraterns sida utströmmande kolsyran och störtade ner, efter ögonmått två hundra pariserfot. Termometern stod vid denna höjd på fjorton grader Celsius, och barometern stod vid 22 tum, som motsvarar en höjd af — och så ett långt tal. Sådana kunna vetenskaps*männen* vara; men så vetenskaplig kan jag omöjligen blifva, det känner jag på mig... Den der svalan der, som matar sina ungar, har ofta stört mig; ty hon är en lefvande varelse, och dessutom äro ungarne så små, så hjelplösa utan henne. Om hon fölle undan, hvem skulle mata dem då och lära dem att flyga?... Det der är icke vetenskap; ty den räknar blott vingpennorna och skiljer de olika arterna af svalor och beräknar tiden de häcka — hela arten. Jag åter fäster mig vid individerna och deras öden... Stackars Aurora!... Men jag *vill* skaffa mig kunskap, och jag *kan* det; jag har också råd dertill.»

Hon satt länge eftersinnande.

»Jag kan ändå icke låta bli», fortsatte hon sin monolog; ty monologen är ej blott påhittad för teatern, utan är ofta ett behof för lifliga sinnen. »Jag kan ej ändå låta bli att tänka på skilnaden emellan en som älskar naturen och en som forskar efter dess lagar. Den ene blir intagen af företeelser, som den andre knapt tyckes märka. Den, som älskar naturen, njuter af ängarnes grönska eller känner andakt, då åskan låter höra sitt mullrande. Naturforskaren åter njuter allsicke af vårgrönskan — den uppkommer af chlorofyll, säger han — eller af åskan, som blott är en urladdning mellan moln af olika elektricitet. Det poetiska försvinner, då man träder längre in i helgedomen; just det sköna, det lockande, det som mest fängslar den längtande anden, förflyger, då man undersöker allt i detalj. Huru fägnar sig icke barnet åt den glänsande, emaljerade siffertaflan på det lilla uret, under det urmakaren förklarar, att kronhjulet går snedt och tapparne äro slitna! Sålunda försvinner det poetiska skimret, om man vet för mycket. Lycklig den, som oaktadt all specialkännedom ändå kan i det *hela* ana något stort, heligt och evigt skönt! Men då skall han också förmå öfverse det hela, och hvem kan det?»

Aurora hade från utlandet fått en hel mängd nya böcker och planchverk, allt i vetenskaplig väg. Hon satte sig i sitt lilla orangeri att läsa. Man kunde på de vackra ögonen se huru uppmärksamheten spändes, huru då och då en ny tanke, som en kornblixt, ljudlös sprang genom själen, huru hon inom sig sökte reda och klarhet i labyrinten och slog knut vid knut för att förena de spridda trådarne, hon förut hade, med dem hon fick, så att det hela skulle, utan förvillelse, leda henne ditin.

Hon afbröts slutligen af sin mor. Aurora lade bort boken, icke utan ett lindrigt drag af missnöje.

»Du sitter då alltid och läser,» sade friherrinnan och satte sig på en liten jernsoffa midt emot Aurora.

»Ja, bästa mamma.»

»Men, kära Aurora, inte roar det dig egentligen? Du bör väl ändå tänka på att du är skapad för en annan sfer!»

»Hvilken då, mamma?»

»Kors, för menniskors sällskap, för societeten!»

»Der är fasligt litet att lära, mamma lilla.»

»Men man har roligt der... Bevara mig, om jag skulle arbeta som du; nej, det kunde inte falla mig in!»

»Men *mig* roar det.»

»Åhja, du kan *säga* det; men *tänka* det, lilla Aurora, det tror jag icke.»

Aurora svarade intet.

»I dag, lilla Aurora,» återtog friherrinnan, »kommer general Gyllenkrona hit.»

»Jaså, jag måste väl då kläda mig; det är väl så mammas mening?»

»Ja, just det, lilla Aurora. Generalen är en ädel och bildad man, pappa har mycken vänskap för honom, och så är hans son, ryttmästaren, med honom.»

»Jaså.»

»Han har äfven en preussisk orden.»

»Jaså.»

»Ja, Aurora, den fick han, då han var ute och notificerade.»

»Jaså.»

»Det tycks ej intressera dig; men, ser du, en man med bildning, rik, af lyckligt utseende och redan i ungdomen utmärkt genom hederstecken är verkligen något, som hvilken annan flicka än du skulle observera.»

»Väl möjligt, mamma; men...»

»Men,» afbröt modren, »du blir alldeles försoffad i dina böcker och i sällskap med den beskedlige professorn, som visst måste intala dig att lefva, som snäckan, i ett skal.»

»Han intalar mig ingenting, mamma lilla.»

»Men, bästa Aurora,» började friherrinnan, allvarligare än förut, »jag är din mor och förstår bättre än pappa, som aldrig varit annat än ekonom och tänkt på affärer, hvad som går an och icke går an för en flicka.»

»Nå, hvad går då *inte* an, mamma?»

»Jo, det är att bli en läsvurm, det är att studera kemi eller hvad det heter; man kan ju rent af spränga sig i luften med dylikt. Min kammarjungfru hostade ju halfva dagen, derföre att hon en gång kommit in i det der kokrummet, hm, hostade ju alldeles förtvifladt; du hade haft henne till att hjelpa dig att lukta på något.»

»Jaså», skrattade Aurora, »det var bernstenssyra, lilla mamma; men der blef en rest qvar.»

»Ja, det skulle det väl bli.»

»Nej, hade hon varit ren, så hade hon försvunnit från platinablecket.»

»Kära Aurora, det der angår mig alldeles inte och passar icke att en flicka talar om... Bernstenssyra, hvad är det? Duger det till något? Bernstenssmycken nyttjas dessutom icke nu för tiden, och inte heller kan man få så stora stycken, som i toilettskrinet, hvilket står i klädkammaren i Stockholms slott.»

»Men, bästa mamma, är det ändå ej roligt att veta hvad det är?»

»Nej, det kan vara detsamma, fastän det rätt mycket roade mig, då en af min fars bokhållare, när jag var liten, gaf mig ett bernstenshjerta med en mygga uti, eller en myra, jag mins inte nu; men det kom bort. Dock, lilla Aurora, du får ej på detta sätt slösa bort tiden, fastän pappa är svag nog att följa din minsta vink och är smickrad af att höra en hop gamla, dumma professorer berömma dig... Sådana pedanter! Inte ville du gifta dig med en pedant?»

»Nej, jag vill alldeles icke gifta mig, mamma; jag har ej tänkt derpå.»

»Jo, det är just det jag fruktar. Den här professorn har med sina elektriska konster alldeles förbryllat dig. Karlen är inte ohygglig; men, kära Aurora, han är en sådan der professor, en menniska, som icke lefver bland folk, har liten lön, små rum, och dessutom så länge måst undvara menniskors sällskap, att han är verkligen menniskoskygg. Han säger ju icke fyra ord, när vi ha bjudit honom tillsammans med vårt främmande.»

»Åhjo, han lärde ju gamla mamsell Frykner att taga ut bärfläckar på siden, och fru Klagelin konsten att i hast få smör; är icke detta att ha gåfvor för sällskapslifvet?» skrattade Aurora. »Jaså... nej, frukta ej för honom; han förbryllar mig alldeles icke, och detta af ett ganska giltigt skäl.»

»Hvilket då?»

»Jo, derföre, att jag alldeles inte förmår förbrylla honom. Han är riktigt förargligt lugn, den hederlige professorn.»

»Det gläder mig, lilla Aurora; eljest så är det väl mindre passande att han ensam besöker dig och att ni flera timmar sitta ensamma här uppe.»

»Man anser mig då vara så svag, att jag behöfver bevakning?»

»Nej, icke så, lilla Aurora; men det brukas ej att en flicka ensam talar vid en karl... Det var ändå en verklig olycka, att vi fingo först den galne Norrbin hit; han skämde rent af bort din musikaliska bildning, ty sedan har du ej låtit oss höra annat än den der välsignade Haydn med sitt eviga tri-triala-la-la-la, och sådant der, i stället för solidare och nyare musik. Sedan kom denne Thormann och förtjuste pappa med rördiken, öfversilning och kemisk undersökning af kalkmergel, som han fann der ute i storängen.»

»Det är en bädd snäckinfusorier», inföll Aurora.

(Forts.)

(*) Se Aftonbladet n:r 139, 140, 143—149, 151, 153—155, 158—161, 164, 168, 169 och 171—182.